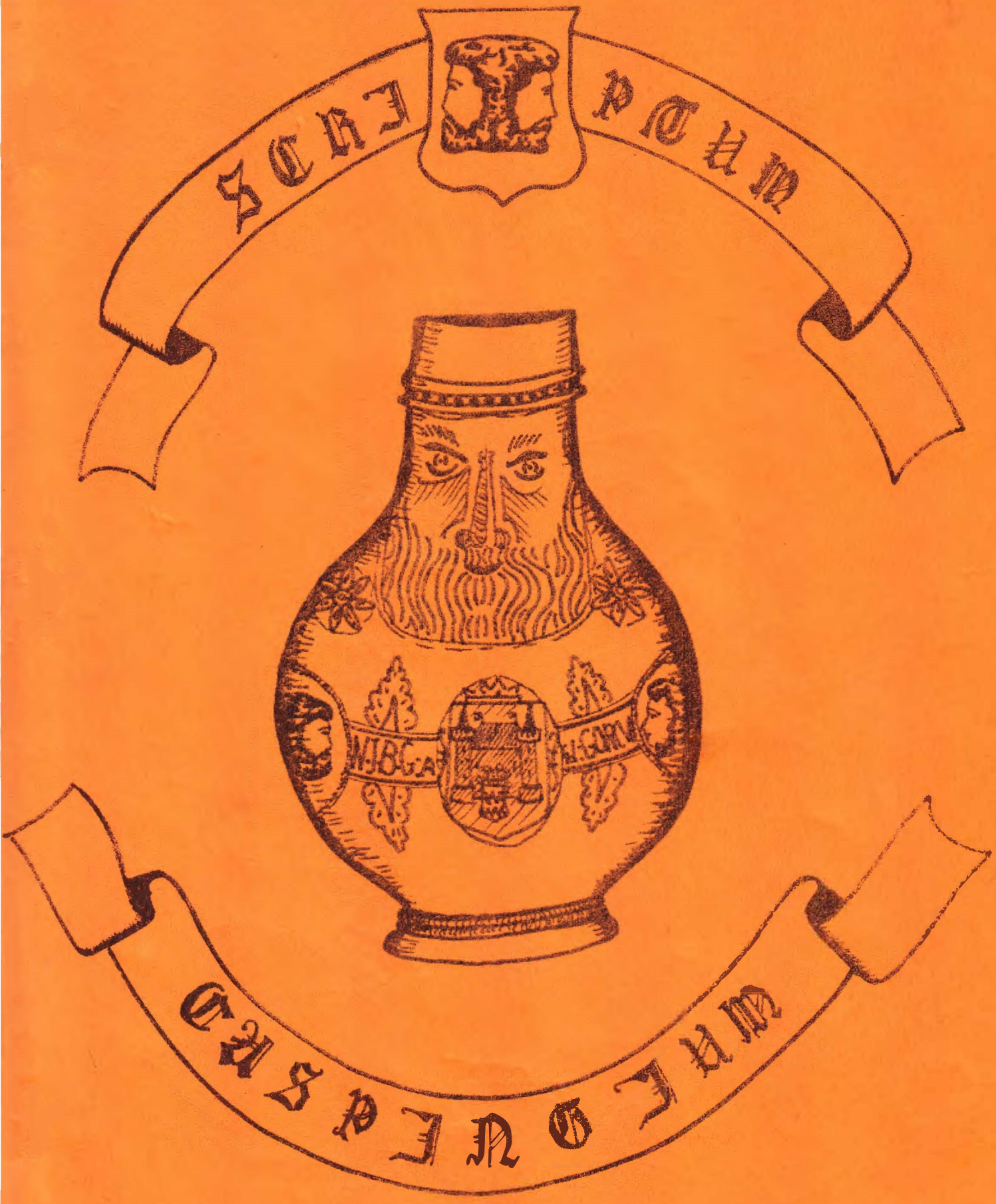

SCRIPTVM CASPINGIVM

HET ORGAAN VAN DE NJBG Afd: GORINCHEM

SCRIPTUM CASPINGIUM 5e Jaargang No I

SC

Even voorstellen: Hoofdredakteur: Henk HovenKamp
Redactie: Ruurd van Donkelaar
Klaas de Boer
Rolf van Acquoy

Tekeningen: Henk HovenKamp (Mijn excuses)

Redactie adres: Henk HovenKamp,
Slot Loevesteyn, Brakel,
01832-1375
of
Postbus 132, Gorinchem

De SC ??

Oplage:
150 exemplaren

Scriptum Caspingium is het orgaan van de Nederlandse Jeugdbond ter Bestudering van de Geschiedenis afdeling Gorinchem.e.o.
De S.C. komt gewoonlijk zes maal per kalenderjaar uit, dus om de twee maanden.
Leden en donateurs ontvangen het blad gratis, abonnementen: Binnen Gorinchem F 5,-- per jaar, buiten Gorinchem F 7,50 per jaar.
Losse nummers F 1,-- exclusief verzendkosten
Postgirorekening nr. 2304200 ten name van Penn.m. NJBG afd. Gorinchem onder vermelding van: abonnement SC. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan.
Wanneer opzegging de Hoofdredacteur niet uiterlijk één maand voor het einde van de abonnementstermijn bereikt, wordt het abonnement automatiesch met eenzelfde termijn verlengt.

Zo beginne we Altijd:

Ja, zo beginne we altijd, het zal wel niet de bedoeling van Rolf zijn dat ik dit regeltje er ook inzet, maar in ieder geval:
Hier voor U ligt een voor de zoveelste maal gewijzigde Scriptum Caspingium, ze heeft, zoals U wel gezien heeft, een ander jasje voor deze vijfde jaargang gekregen, de kruik op de voorpagina is vrij getekend naar de 16e eeuwse Baardmankruiken, waarvan de Hoofdredacteur een groot liefhebber is.
Dit nummer is een beetje moeizaam te voorschijn gekomen wegens een nijpend gebrek aan copy, zodoende een oproep aan alle leden en donateurs:
Schrijf eens een stuk voor de SC, niet altijd de zelfde personen!

De Redactie.

INHOUD, ZIE PAGINA 7

BESWRS-MEDEDELINGEN

BESTUUR 1975:

Het bestuur dat op de A.L.V. van 21 december gekozen is, is alweer veranderd op de bestuursvergadering van 7 februari, omdat dhr. Verschoor, aanvankelijk onze voorzitter, zich kandidaat-voorzitter van de Hoofd Bond stelde, nij achtte het onverantwoordelijk om de beide functies door één man te laten uitoefenen. Het nieuwe bestuur ziet er nu als volgt uit:

VZ : Wim Voogt, Zwartverversstr. 31, Gorinchem, 01830-24562
AS : Klaas de Boer, Binnendamsevelg 79, Giessenburg, 01846-2413
GS : Ruurd van Donkelaar, Laantje 1a, Werkendam, 01835-1430
PM : Rolf van Acquoy, Lijsterbeslaan 5, Gorinchem, 01830-23240
HR : Henk HovenKamp, Slot Loevesteyn, Brakel (GLD) 01832-1375

Correspondentie-adres: NJBG afdeling Gorinchem, Postbus 132

Verenigingsgebouw: 't Pessenlek, Bagijnenwalstraat 22, Gorinchem.
Pesthuyssloof: Luuk de Bok, Adam Kemplaan 39, Gorinchem, 01830-24672

Giro nr. 2304200, ten name van Penningmeester NJBG Gorinchem, Postbus 132, Gorinchem.

Kascommissie 1975:

VZ : Geert van Nieuwenhuizen, Dorpsplein 1, Meerkerk, 01837-303
lid: Frits Ton, Grote Haarsekade 13, Gorinchem, 01830-23550

Werkgroep Buitenonderzoek:

VZ : Henk HovenKamp
Secr: Ruurd van Donkelaar

De werkgroep Buitenonderzoek wil proberen om de aktiviteiten over de volgende gebieden te verspreiden: Alblasserwaard en Vijfherenlanden
Tielerwaard
Bommelerwaard
Land van Heusden en Altena, boven de Bergse Maas
Omdat dit nog al een groot gebied is vraagt de werkgroep of er mensen zich beschikbaar willen stellen voor deze werkgroep en het er voor over hebben om af en toe een reisje te maken om informatie van een bepaald gebied te winnen.
U kunt zich opgeven bij Henk HovenKamp, Slot Loevesteyn, Brakel, 01832-1375

Afvaardigingen en vertegenwoordigingen:

Culturele Raad Gorinchem:

Rolf van Acquoy, lid sectie Historie
Henri Verschoor, Voorzitter sectie Historie.
Wim Voogt, lid Culturele Raad en lid sectie Historie.

Historische Vereniging "Oud Gorkum": Wim Voogt, lid algemeen bestuur

Stichting Streekhistorisch Centrum Alblasserwaard en Vijfheerenlanden: Geert van Nieuwenhuizen, lid dagelijks bestuur en penningmeester.

KLEPHOORN

't Gebroken boekjaar

We hebben een nieuw bestuur en ook dat is alweer verdwenen. Het werd op zaterdag 21 december 1974 benoemd en nu reeds zo vroeg in het jaar houden wo weer een stoelendans. Het boekjaar (zoals Klaas de Boer het bij mijn benoeming noemde) mocht ik niet uitzitten. Nu ik algemeen voorzitter van de NJBG ben, acht ik het niet verantwoord -zowel tegenover de vereniging als tegenover mijzelf- om nog het voorzitterschap van de afdeling te blijven vervullen ; dergelijke functies vind ik onverenigbaar (zgn.incompatibiliteiten), bovendien is een ophoping van functies bij één persoon niet kies. Oligarchie (leiding van weinigen over velen) is volgens Robert Michels (objectief bezien) niet te vermijden, want wie organisatie zegt, zegt tenaens tot oligarchie, maar je kunt je zelf wel aan de organisatie onttrekken (een zweem van anarchie?) en daarmee (subjectief bezien) de oligarchie de grond in boren. Kortom spreiding van macht en spreiding van contrôle op die macht is een middel tegen overheersing van leiders over de massa. Binnen dit voorgenoemde kader moet je de stoelendans zien. Vandaar een nieuwe voorzitter: Wim Voogt, een veteraan met een ervaring om op nieuwe situaties in te spelen en initiatieven te ontwikkelen. De verdere samenstelling van het nieuwere bestuur kun je ergens anders tot je nemen Ik hoop dat het bestuur in 1975 een zinvolle bijdrage mag leveren aan de belangstelling voor de bestudering van de geschiedenis. Doch de liefde kan niet van één kant komen: vindt als „gewoon"lid je draai. Zet je schouders onder bepaalde projecten; publiceer eens wat van de resultaten van een onderzoek dat je genouden hebt. En bovenal werp eens een balletje op, kom met ideeën en werk vooral samen (en dat hoeft uit de aard der zaak niet alleen met de N.J.B.G.)
We hebben een nieuw bestuur, waarin gelukkig de generatiekloof wordt overbrugd. Scriptum Caspingium wordt nieuw leven ingeblazen. Activiteiten in het kader van Monumentenjaar 1975 staan op stapel. Nog wat meer actie en reactie van de leden....en we hebben een puik verenigingsjaar 1975. Veel sterkte en succes!

Henri Verschoor

SUBSIDIES VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK DOOR JONGE MENSEN

De Nederlandse organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO) viert dit jaar haar 25-jarig bestaan. Ter gelegenheid hiervan zullen subsidies worden verleend aan jonge mensen, die een wetenschappelijk onderzoek willen doen.
Je kunt in aanmerking komen voor een subsidi voor zowel zuiver-wetenschappelijke als ook voor toegepast wetenschappelijk onderzoek,op alle gebieden.Het onderzoek moet worden uitgevoerd door personen niet ouder dan 28 jaar, en die nog niet met een universitaire of hogere beroepsopleiding zijn begonnen.
Voor zo'n onderzoek moet een werkgroep gevormd worden,die ook uit één persoon kan bestaan.Subsidie kan worden aangevraagt ter dekking van alle redelijke kosten die voor het onderzoek moeten worden gemaakt: Voorwaarde is ondermeer dat je iemand bereid vindt om als mentor het project te begeleiden; hij adviseert en begeleidt de werkgroep.Wil je een onderzoek starten,neem dan contact op met het bestuur van de afdeling. Let wel,de subsidie aanvragen moeten voor 1 april 1975 bij het ZWO zijn.Correspondentieadres: Postbus 2130, Den Haag :Bureau: Juliana van Stolberglaan 148,tel: 070-83,100, toestel 113

VERSLAG ACTIVITEITEN

NIEUWJAARSINSTUIF

De eerste activiteit van dit jaar was als gebruikelijk weer de Nieuwjaarsinstuif. Deze werd gehouden op vrijdagavond 3 januari j.l. in het Pesthuys. Hoewel de belangstelling iets minder was als voorgaande jaren, werd het toch weer een gezellige avond waarop diverse heilwensen en nieuwtjes, ook op NJBG-gebied, uitgewisseld werden. Behalve de bestuursleden en afdelingsleden waren er op deze avond ook nog vertegenwoordigers van de afdelingen Amsterdam en Den Haag aanwezig. Dus ook buiten Gorkum is onze Nieuwjaarsinstuif nog steeds bekend.

OPEN DAG

De tweede aktiviteit was de open dag op zaterdag 25 januari j.l. in 't Pesthuys. Evenals vorig jaar leek het bestuur het een goed idee weer een open dag te organiseren, waarop NJBG-leden en eventueel ook belangstellenden met het bestuur over de NJBG in het algemeen en de afdeling Gorinchem in het bijzonder zouden kunnen praten. Helaas werd deze middag slecht bezocht. Alleen van ongeveer 15.30 uur tot 1700 uur waren er enige belangstellenden die met de aanwezige bestuursleden over de Culturele Raad en met name de Sektie Historie spraken. De afdelingsleden lieten helaas verstek gaan, zodat de geplande diaserie over de Gorkumse monumenten in het kader van M'75 niet door kon gaan en ook het bestuur nog steeds niet precies weten waarom de aktiviteiten zo slecht bezocht worden.

LEZING OVER CARTHAGO

Op zaterdag 16 februari j.l. werd er in 't Pesthuys 's avonds door onze voorzitter Wim Voogt en ons afdelingslid en oud-voorzitter Claas van Kuilenburg een lezing gehouden over Carthago en in het bijzonder over hun reis naar tunesië en hun medewerking aan de opgraving van de UNESCO aldaar.
Onder belangstelling van een tiental leden begonnen de sprekers met een korte beschrijving van de geschiedenis van Carthago en haar verwoesting en wederopbouw door de Romeinen. Hierna werd een situatie-schets gegeven aan de hand van een kaart die het van en rond het oude Carthago in beeld bracht.
Vervolgens werd er aan de hand van ?eels,zelf gemaakte dia's een indruk gegeven van het opgravingsproject en wat daar zoal aan vast zit.
Tevens werd ook de omgeving en werden er zelfs enige vondsten van de opgraving getoond. De sprekers vertelden verder dat zij vorig jaar in de zomer met drie andere NJBG-leden naar deze opgraving waren geweest, waar zij zich voornamelijk bezig hielden met het inventariseren en optekenen van de vondsten. Ook werd door hen nog enige dagen gegraven. De sprekers besloten de lezing met de mededeling dat de hoofdopzet van plan is om, samen met UNESCO Nederland, deze reis en dit kamp zelf voor de zomer te organiseren, waardoor het mogelijk wordt om meer NJBG-leden aan dit project te laten meewerken.

Luuk de Bok

Nieuw lid: Ank Verschoor, Grote Haarsekade 16, Gorinchem

NOTULEN van de A.L.V. van 21 december 1974

1) De voorzitter opent de vergadering om 20.00 uur en geeft een korte terugblik op de aktiviteiten van het afgelopen jaar.
2) Op verzoek van de A.L.V. worden de notulen van de A.L.V. van het jaar 1973 voorgelezen, deze worden goed gekeurd.
3) Ingekomen stukken:
   Uitgegane stukken: geen
4) Jaarverslagen:
   a) Verslag van de AS wordt zonder commentaar goedgekeurd.
   b) De heer Van Nieuwenhuizen leest het verslag van de Kascommissie voor, complimenteert de penningmeester en stelt voor hem te dechargeren.
   c) De penningmeester leest de financiële stukken voor welke zonder commentaar worden goedgekeurd.
   d) Na een verzoek om aandacht van de voorzitter leest de GS zijn verslag voor, wat goedgekeurd wordt.
   e) Het verslag van de GS wordt eveneens goedgekeurd
5) Verslagen der commissies en werkgroepen:
   a) De Kascommissie, zie punt 4b
   b) Het verslag van de C.W.B.O. blijkt niet opgemaakt te zijn, de GS geeft een bevestigend antwoor op de vraag van dhr. Van Kuilenburg of het de bedoeling is dat het C.W.B.O. blijft bestaan.
   c) Verslag Statutencommissie
   d) Museumwerkgroep: dhr. Verschoor zegt dat deze waarschijnlijk wordt overgenomen door de Culturele Raad.
   e) Dhr. Van Nieuwenhuizen zegt, dat er geen verslag van het Streekhistorisch Centrum is, aangezien dit door interne moeilijkheden niet tot activiteiten was gekomen. Vervolgens vroeg hij om een mandaat voor het volgende jaar, dat hem zonder meer werd verleend.
   f) Oud Gorkum en de Culturele Raad: dhr. Voogd deelt mede dat het museum niet naar het oude Ziekengasthuis kan worden verplaatst, wegens de te hoge kosten.
6) De Rondvraag: Op de vraag van dhr. Van Kuilenburg hoeveel leden de afdeling heeft, krijgt hij te horen dat het er op dit moment 47 zijn, waarvan er 36 betaald hebben.
   De VZ antwoord op de vraag van dhr. Van Nieuwenhuizen of er al een betere subsidie regeling met de RB is, dat er op het congres voorstellen omtrent de afdracht zullen worden gedaan.
7) Het bestuur stelt, daar mej. Evers zich terugtrekt, dhr. Vooght kandidaat voor de functie van AS, terwijl dhr. Hovenkamp dhr. Van Donkelaar en zichzelf kandidaat stelt voor de functie van lid.

Z.O.Z.

8) Vervolgens ontslaat de voorzitter de AS, OS, OS adintrum, de PM, HR, en wordt tenslotte zelf ontslagen door de OS,
9) die dhr. Henri Verschoor tot nieuwe voorzitter benoemt. Deze benoemt op zijn beurt dhr. Voogd tot AS, dhr. Van Acquoy tot PM en de heren HovenKamp en Van Donkelaar tot leden.
10) a: De heren Ton en Van Nieuwenhuizen werden tot leden der Kascommissie benoemd.
b: Alle afgevaardigden behouden hun mandaat.
c: De heren De Boer, Voogd, Van Acquoy en Verschoor werden tot congres-afgevaardigden benoemd.
11) De begroting voor 1975 werd goedgekeurd.
12) Het beleid van het bestuur zal er op gericht worden zo veel mogelijk mensen, vooral jongeren, bij de afdeling te betrekken.
13) Het is de bedoeling van het bestuur om m.b.t. M'75 een grote hoeveelheid aktiviteiten, waaronder o.a. een lijst van monumenten, op te zetten.
14) Rondvraag: Op verzoek worden enkele motie's, afkomstig uit Maastricht, die bestemd waren voor de A.L.V. van 29 december 1974, voorgelezen.
15) Sluiting der vergadering door de voorzitter om 22.45 uur.

Bram van Genderen

INHOUD

1.....Voorpagina
2.....Even voorstellen Redactie, voorwoord
3.....Bestuursmededelingen
4.....Klephoorn, subsidie ZWO
5.....Verslag activiteiten
6.....Notulen van de A.L.V. van 21 december 1974
7.....Vervolg notulen A.L.V. en inhouds opgave
8.....HB, NJBG Congres 1974
9.....HB, vervolg NJBG Congres
10.....Verkoopacte van vee anno 1757
11.....Vervolg verkoopacte van vee anno 1757
12.....De Hangende Tuinen van Babylon
13.....Almkerk en Altena
14.....Monumentenjaar 1975
15.....Beschrijving der stad Gorinchem anno 1744
16.....Advertentie

N.J.B.G. Congres MDCCCLXXV

AFVAARDIGING: Voor het congres, toch een hoogtepunt in het landelijke verenigingsjaar, bleek dit jaar bijzonder weinig belangstelling te zijn. De congrescommissie kon slechts 48 vaste congresgangers begroeten. Ook de gorkumse delegatie mocht, in tegenstelling met de voorgaande jaren, bescheiden worden genoemd. Alleen ondertekende en Astrid de Haan woonden het congres bij, daarnaast waren op de A.L.V. ook Henri Verschoor, Klaas de Boer, Wim Voogt en Claas van Kuilenburg aanwezig.

CONGRESTHEMA : Eén van de oorzaken van de geringe belangstelling voor dit congres was m.i. 1) het thema - de ierse kwestie - dat weliswaar aktueel en interessant is, maar waarvan van te voren al bekend was, dat slechts weinigen zich er over wilden buigen.
Het valt ook te betreuren dat ons voorstel, al op de voorjaars-V.A.V. 2) gedaan, Monumentenjaar 1975 in de ogen van de G.S. geen genade kon vinden.
Ondanks aldatgene wat de G.S. en de congrescommisie gedaan hebben (en dat is veel en respectabel) rest mij toch de indruk dat dit groepje bezig is geweest met intellektualistische masturbatie 3) i.p.v. de interesse en zelfwerkzaamheid m.b.t. 4) de geschiedenis bij een zo groot mogelijk N.J.B.G.-publiek te bewerk stelligen.
Het congres werd geopend door de vice-ambassadeur van Ierland. Voorts waren er lezingen van drs W. Troost (over de periode 1600-1922), Prof. dr. A.M.E. Draak (over ierse sprookjes en sagen) en dhr. G.Snels (over de periode 1922-1968)
Zaterdag was er een forum, bestaande uit M. Tobin, D. Sauer, J. Bakker, S. Paas en prof. dr. M.W. Heslinga, waarbij bijzondere felle en enerverende discussies plaats vonden, m.n. tussen de I.R.A.-fan Tobin en Paisley-aanhanger Paas, gedeelten hiervan werden door AVRO's Radio-journaal uitgezonden.
Ook kon men wat propagandistische ierse filmpjes bezien, de ons beloofde ierse folkgroep is ons onthouden.

FIBULAPRIJS : Direct na de opening van het congres waren we getuige van de uitreiking van de Fibulaprijs aan de auteur van het enige ingezonden manuscript over Heutz., de meest lovende term in het jury-rapport was "verdienstelijk". Het zal U duidelijk zijn dat dit de laatste maal was dat deze prijs werd uitgereikt.

DE ALGEMENE LEDENVERGADERING Deze was uiterst vervelend om bij te wonen. De al van het vorige congres daterende frustraties en vetes van sommige ex-HB leden kwamen tot uiting. Het gevolg is dat de N.J.B.G. bijna onbestuurbaar is geworden.
Het begon al voor het Congres, toen afd. Maastricht in een

ontwerp-motie

ontwerp-motie beschuldigingen jegens de voorzitter uitte. Deze werden op het congres niet ter berde gebracht, de bedoelde insinuaties 5) waren echter al wel gepubliceerd in "Artefakt". In verband met de toegenomen uitgaven van de N.J.B.G. waardoor liquiditeits-moeilijkheden ontstonden en de contributie moest worden verhoogd werd er door diverse afdelingen, Maastricht, Rotterdam, Utrecht, Den Haag e.a., een motie van wantrouwen tegen de penningmeester ingediend. Ondanks het positieve verslag van de kascommissie zag deze toch opstappen. Ook de voorzitter zag zich toen genoodzaakt zijn funktie neer te leggen. Toen een door afd. Maastricht ingediende motie om de contributieverhoging ongedaan te maken bakbeil naar de wilden de Hoofdredacteur en de kandidaat-OS (beiden uit Maastricht) aanvankelijk ook hun funktie verlaten respectievelijk niet aannemen.
De N.J.B.G. dreigde nu onbestuurbaar te worden. Gelukkig waren er toch nog een paar leden bereid om de lopende zaken waar te nemen (De z.g. adintrums) tot het vervolg van deze ledenvergadering (Utrecht 8 februari 1975) waarop de definitieve benoemingen zullen plaatsvinden.
Het bestuur a.i. ziet er als volgt uit:

Voorzitter: Martin de Ruyter
Algemeen secretaresse: Jacqueline de Ruyter
Organisatie secretaris: Paul Zoetbrood
Kamp secr.: Frank Eliens
Geschiedkundig secr.: Rob Datema
Hoofdredacteur: Victor Jammers
Penningmeesteresse: Mirjam Kooger

Astrid de Haan had zich als kandidaat-algemeen secretaresse terug getrokken.

EPILOOG

De landelijke N.J.B.G. heeft een dieptepunt meegemaakt, niet zozeer op het gebied der aktiviteiten (de kampen waren zeer succesvol) maar wel op het menselijk vlak. Als mensen er behagen in scheppen om "Koppen te zien rollen" (citaat) en een vereniging als de onze naar de knoppen willen helpen, dan zijn we diep gezonken.
Gebleken is wel dat het congresthema ook op de N.J.B.G. van toepassing is. Gelukkig hebben we de afdeling nog!!

- Bert Stamkot -

Lijst der verklaringen der afkortingen en woorden

1) m.i. - mijns inziens
V.A.V. - Alg. Voorjaars Vergadering
Intellektualistische masturbatie-

m.b.t. - met betrekking tot
insinuaties - bedekte aantijdingen, verdachtmakingen

Een verkóopakte van vee anno 1757

In 1757 verkocht Dirk Hesselse Heijkoop onder Leerdam aan A.W. ter Meer, gepensioneerd cornet, 4 merriepaarden, 4 veulens en 7 kalfdragende koeien, onder de voorwaarde, dat hij ze tot 1 juli 1757 moest onderhouden. Hij mocht in die tijd de paarden gebruiken en de melk van de koeien ten eigen bate aanwenden.

Wat leert nu zo'n verkoopakte ons? We bestuderen meestal staatsgeschiedenis, soms weten we iets van een gebouw of een monument, maar landbouwgeschiedenis (ook een deel van de heemkunde) wordt meestal vergeten. In het bovenstaande vinden we een klein brokje, waaruit 3 dingen zijn te halen, n.l. :

1. In Leerdam was het in die tijd geen gewoonte om verkoop van vee voor schepenen vast te leggen. Het betrof hier dus een bijzondere koop, waaraan veel risico was verbonden. We zitten in 1757 midden in de Oostenrijkse successie oorlog van 1756-1763. Nederland wilde zich neutraal houden, hoewel de oorlog vlak bij de grenzen woedde. Toch probeerde de cornet paarden te kopen voor het leger om er wat aan te verdienen.

2. Leerdam, Asperen, Heukelum, Spijk e.o. waren bekend om hun paardenhandel. Door de veelvuldige overstromingen was de kwaliteit van de grasmat in die streekstark achteruit gegaan en dus niet geschikt voor melkvee, maar meer voor paarden.

In 1684 gaf Prins Willem III aan de rentmeester Jan Adriaan Saagmans te Leerdam een octrooi om in Leerdam, Acquoy en het boveneinde van Spijk hengsten te houden. Er waren in deze streek zo stond in het octrooi te lezen, schone paarden. Maar de kwaliteit liep sterk terug door inteelt. De rentmeester was verplicht 4 goede dekhengsten te houden. Niemand mocht dit op een boete van F 50,--.Maar ieder was verplicht zijn merries door deze hengsten te laten dekken. Om verzekerd te zijn van een goede nafok, werd het niemand toegestaan de hengstveulens te verkopen dan na de septemoerkeuring, waarvoor een verschijnplicht gold. Na 1700 werd het octrooi op verzoek van de rentmeester niet verlengd. Een goede controle was niet mogelijk, dus verdiende hij er te weinig aan.

Bij de verkoop werden de paarden omschreven als: een vosmerrie met twee witte voeten achter, een bruine merrie van 7 jaar en 2 zwarte van 6 en 3 jaar. 20 Jaar later waren er in Leerdam e.o. : een zwarte hengst met witte kol, een bruine, een zwarte en zelfs een blauwschimmel. Fokken op kleur was er dus niet bij, al prefereerde men een bruine vos met vier witte voeten.

3. Ook bij het vee treffen we allerlei kleuren aan, zoals we ook op de 17e eeuwse schilderijen zien. Hier werd gesproken over: een muisvale gebeterde melkkoe, 4 maal gekalfd, een rode gespikkelde koe, een blauwe gebijsde koe, een bleek vale, een gebeterde muisvale 6 maal gekalfd, een gebeterde roodblaar,een bleke melkkoe. Dus van alles wat, maar geen zwart-bonte. Een blauwe gebijsde (=gebiesde) koe was een geliefd soort in die tijd, het is een aalstreep of witstrik met een witte streep op de rug.

Z.O.Z.

In de opsomming komen vier gepeterde koeien voor. Zeer belangrijk, ondat daaruit bleek, dat ze hersteld waren van een gevreesde ziekte, de veepest. Deze dieren waren dus immuun geworden en meer waard.

De veepest was juist uitgewoed. Johan van Moerie, de rentmeester der Domeinen te Leerdam had van zijn pachters een lijst van de veestapel bijgehouden. Hij telde toen 1556 stuks vee waarvan er 1249 (80 % dus) gestierven. Daardoor werd veel armoede geleden, velen verloren al hun vee en waren niet in staat hun weiland naar behoren te gebruiken, zodoende zagen zij geen kans de pacht te betalen. Een ander, dat ze aan de rentmeester kwijtscheldingen van de pacht vroegen om hun failliet verklaring te voorkomen.

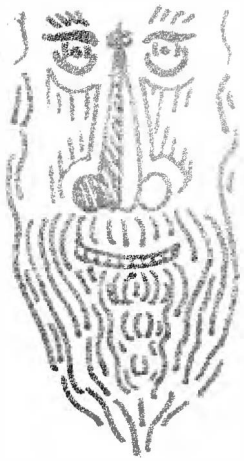

Dirk Hesselse Leijkoop heeft vrijwel zijn hele veestapel moeten opruimen om nog aan de andere verplichtingen te voldoen. Hij had geen jongens, die hem konden opvolgen. Heel wat processen en verkopingen na dien vonden hun oorsprong in het enorme verlies van vee in die jaren.

De veepest heeft gewoed tot in 1667 toe, toen door zeer stringente maatregelen er een einde aan werd gemaakt.

Zo'n verkoopacte is dus alleen te begrijpen tegen de achtergrond van de algemene geschiedenis en de landbouwgeschiedenis van eigen streek.

R. v.d. Berg

De gegevens zijn o.a. genaald uit het stuk no. 33 van het Rechterlijk Archief te Leerdam.

C. De Hangende Tuinen van Babylon

Om verder te gaan met het tweede wereldwonder moeten wij ons verplaatsen van de rivier de Tijl naar de Eufraat. Maar ook zullen wij ons nog moeten verplaatsen in de tijd, want van wat er drieduizend jaar geleden stond is nu niets meer over.

In Babylon heerste ene koning Ninus,die Semiramis tot vrouw had.Deze Semiramis snakte echter naar haar vaderland, om voor haar nu een plaats te scheppen,die geleek op haar vaderland en waar ze zich vertrouwd zou voelen,liet Ninus grote terrassen en tuinen aanleggen die later bekend werden als de Hange. Tuinen van Babylon.

Het weinige dat wij weten van deze tuinen komt uit de beschrijvingen die ons overgeleverd zijn door de leden van het gevolg van Alexander de Grote,die er kwam op zijn tocht door Azië.In werkelijkheid "hingen" de tuinen niet,maar waren zij gebouwd in terrassen, die als een soort grote trap gebouwd waren.De terrassen hadden een oppervlakte van 125 m².

De pyramides hadden een massieve constructie en bestonden uit steenblokken, die uit de bergen gehouwen waren. de constructie van de tuinen echter was hol en bevatte woonruimte.Om enig begrip te krijgen van de immense moeilijkheden die de bouwmeesters van het gevaarte hebben gehad,moet men bedenken dat de techniek van het bouwen van gewelven en ondersteuningsbogen in die tijd nog onbekend was.Men beschikte verder ook niet over metalen balken, en gebruikte bij de bouw geen hout.

Men was dus gedwongen een constructie te maken van enorme en hoge dikke zuilen,waarop grote stenen platen rustten, van wel vijf meter lengte.Het bouwwerk rustte dus op een waarachtig bos van zuilen.

Een tweede probleem was hoe de terrassen waterdicht te maken.Ook nu nog heeft men hiermee te kampen, wanneer men bijvoorbeeld een tuin op het dak van een huis wil maken.Om dit op te lossen maakten de architecten gebruik van een materiaal dat bij hen vaak de metselspecie verving: Bitumen of asfalt.

Op de volgende wijze ging men te werk: Op de stenen tegels legde men een soort matras van in warme bitume gedrenkte twijgen.Hierop legde men weer een dunne laag bakstenen, die daarna werd overdekt met loden platen.Vervolgens werd er aarde op gedaan, genoeg om de wortels van de grootste bomen te kunnen laten groeien.Dit moet wel 4 à 5 meter geweest zijn.

En tenslotte legde men een irrigatiesysteem aan, waardoor op mechanische wijze water uit de rivier de Eufraat naar het hoogst gelegen terras werd gevoerd, waar het de planten voedde, en waarvan het zich verzadigde over de andere terrassen.

Vanaf de hangende tuinen moet men een schitterend uitzicht gehad hebben over de rivier, de stad en het land met al zijn uit strategische overwegingen aangelegde wegen,waarover handelskaravanen zich bewogen, die de verbinding tussen het oosten en het westen vormden.

Het is nog niet zo lang geleden dat de bakstenen van het bouwwerk nog werden gebruikt bij de aanleg van een dijk aan de oevers van de Eufraat.

Klaas de Boer

De illustratie stelt de afdruk van een Holstempel,afkomstig uit Noord-Perzië (Iran),voor.De stempel zelf is ongeveer 3300 jaar oud.

MONUMENTENJAAR 1975 - EEN TOEKOMST VOOR ONS VERLEDEN!

De Raad van Europa heeft dit jaar tot het MONUMENTENJAAR 1975 uitgeroepen. Wellicht kan men zich het Natuurbeschermingsjaar 1970 (afgekort: N'70) nog herinneren; in navolging hiervan is het initiatief ontwikkeld M'75 uit te roepen.
Na de Tweede Wereldoorlog is vrijwel in geheel Europa het besef gegroeid, dat het monument in onze samenleving een grote rol speelt. Voor die tijd, en het moet gezegd worden, ook vandaag de dag, was de algemene stelregel dat vernieuwing dus afbraak ook verbetering inhield. De enorme welvaart van de laatste deccenia speelde hierin een belangrijk rol. Gelukkig wordt dit standpunt al in vele landen en steden verlaten, en besteedt men meer en meer aandacht aan de oude patronen. Wij zullen in het kort de geschiedenis van de Monumentenzorg in Nederland beschrijven.
In 1873 verscheen in het tijdschrift „De Gids" een artikel van Victor de Stuers, geheten: „Holland op z'n smalst". In dit artikel verhaalt hij van het verval van vele monumenten en houdt hij een warm pleidooi voor het herstel van oude, historisch waardevolle panden. Het artikel schudt Nederland wakker. Reeds voor de eeuwwisseling worden vanwege de Overheid verscheidene commissies ingesteld met het doel, een inventarisatie op te stellen van het historisch bezit. Voorts wordt in 1899 de (Koninklijke) Nederlandse Oudheidkundige Bond opgericht. In het begin van onze eeuw wordt een "Voorlopige Lijst der Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst" gerealiseerd, waaruit de "Gefllustreerde Beschrijving der Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst" ontstaat. Hierin zijn een zeer groot aantal historische objecten opgenomen, welke gedetailleerd en gefillustreerd worden behandeld. Het eerste deel verscheen in 1912 en handelde over Breda en omgeving. Nadien zijn hog een aantal delen verschenen, maar de serie is nog lang niet compleet.
Ook werd de Bond Heemschut opgericht, welke zich beijvert voor het behoud van monumenten. De Bond is bijzonder aktief en geeft een tijdschrift, "Heemschut" uit, waarin een schat aan gegevens over de huidige stand van zaken staat vermeld. Wat is nu eigenlijk een monument? Een monument is niet alleen een fraaie woning met trapgevel uit de zestiende eeuw, maar evenzeer een stadspomp, pakhuis, watertoren, station, brug, landschap enz., welke een zekere schoonheid bezitten en in ieder geval meer dan vijftig jaar oud zijn. Ook onderscheidt men stads- en dorpgezichten, welke als geheel een bijzonder beeld vormen in een gemeente.

In Nederland is, hoewel er de laatste jaren veel is verdwenen, nog een grote hoeveelheid monumenten. De Overheid is in 1961 (!) gekomen met de Monumentenwet, waarin ook de zgn. Lijst van Monumenten voorkomt. Iedere gemeente heeft bij de wet de verplichting een dergelijke lijst aan te houden, waarop door de Minister van CRM aangewezen objecten van historische waarde zijn vermeld. Ook Gorkum kent zo'n lijst, waarop zo'n 150 objecten staan, waaronder woonhuizen, overheidsgebouwen, kerken, de stadswallen etc..

In onze omgeving bevinden zich overigens een aantal plaatsen, waar de monumentenzorg een grote rol speelt in het gemeentelijk beleid. Als voorbeeld noemen wij: Heusden, Woudrichem en Dordrecht. Vooral Heusden en Woudrichem zijn een bezoek ten volle waard! Landelijk zijn er drie zgn. 'pilot projects' aangewezen, dus voorbeelden van hoe het moet, nl. Amsterdam (7000 monumenten), Middelburg en Orvelte. In dit laatste dorp ligt het accent meer op het beschermde dorpsgezicht, dus een aantal objecten die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden en zo één geheel vormen.

M'75 brengt een groot aantal aktiviteiten met zich mee, zowel plaatselijk als landelijk. In Gorkum bestaed de Hist. Ver. "Oud Gorcum" een aantal lezingen aan dit onderwerp. Hierover zal men binnenkort nog nadere informatie ontvangen.

Literatuur: Dr. C.A. van Swighem -"Afbraak of Restauratie"; De Haan n Bussum 1974;"Monument en Samenleving", nota over de monumentenzorg; "Heemschut", orgaan van de Bond Heemschut".

B O E K B E S P R E K I N G

George F. Bass - De Geschiedenis van de Scheepvaart - Weerspiegeld in de scheepsarcheologie.

Een keur van medewerkers heeft aan de totstandkoming van deze uitgave meegewerkt; er wordt dan ook evenredig veel behandeld: de geschiedenis van de scheepvaart zoals we die vanaf ca. 4000 v.Chr. kunnen reconstrueren uit de vondsten van scheepswrakken.

Het boek leert ons dat de oudste zeevaarders uit het Nabije Oosten kwamen, waar later ook de bloeiende Grieke, Etruskische en Foenicische scheepvaarthandel ontstond. Uitgebreid worden de Romeinse zeevaart en havenwerken behandeld. Maar gedurende de Middeleeuwen verlegt het centrum zich meer westwaarts: de Vikingen met de Hanzekooplieden, de koopvaarders en de kapers op de Atlantische Oceaan en dan in de nieuwe tijd: de scheepvaart op Amerika. Tenslotte het nogal mager uitgevallen hoofdstuk over scheepsresten en -archeologie in Nederland. Het blijkt dat de vele bewegingen van de aardlagen in de loop van de tijd, en de invloed van o.a. de paalworm, het bijzonder moeilijk maken goed geconserveerde wrakken te bergen. Toch is er nog veel te ontdekken(moderne apparatuur).
Uitg. De Boer; 320 pag.; 505 ill., waarvan 150 kleur.

BESCHRIJVING DER STAD GORINCHEM ANNO 1744

Omdat ik geen stuk copy over Gorinchem had, en dat dat naar gewoonte wel in de SC behoord te staan dem ik dens in de oude boeken en geschriften gaan neuzen tot ik dit stuk vond in het boek "STAAT DER NEDERLANDEN" gedrukt door Isaak Tirion te Amsterdam in de Kalverstraat, het Negende Huis van der Dam, in Huyo Grotius, 1744

Henk HovenKamp

Gorinchem, Gornichem, op by verkortinge Gorkum, de agtfte Stad in den rang der ftemmende Hollandfche Steden, leit aan de Merwe, ter plaatfe daar de Linge zig met die Rivier vereenigt.
Schoonhoven leit vier uuren gaans ten Noordweften, op Dordrecht puift zo veel ten weften van Gorinchem. De Merwe, want daar word de vaal, tuffchen Woudrichem en Loevefteijn met de Maas vereenigt, hier ter plaatfe, genoemd, ftroomt de Stad, aan de zuidzyde, voorby. De Linge deelt de Stad in twee deelen, welke met drie groote houten Bruggen van vier Boogen leuer, de S. Pieters-brugge, de Vifchbrugge en de Koorenbrugge, aan malkanderen gehegt zijn. Zy maakt hier eene van de van de voornaamfte Graften der Stad uit, de Haven genaamd
In 't jaar 1542, werd zy, van boven komende, tot in een diepe kreek, doorgegraaven, door welke zy federt in de Merwe valt. Gorinchem, op de grenzen van Holland gelegen, is doorgaans wel verfterkt geweeft. Al in den aanvang der voorgaande eeuwe, hebbe 'er twaalf Bolwerken en gelegen. Onlangs zyn 'er noch verfcheiden' nieuwe Werken by gemaakt. Ook leggen 'er gemeenlijk vyf of zes en tegenwoordig negen Kompagnien Voetvolks in bezetting, die door Holland betaald worden, en onder 't bevel van eenen Majoor ftaan. De Stad heeft vier Poorten, de Dalem- of Burgpoort, naar Dalem in een Vielerwaard uitgaande, de Arkelpoort, uitgaande naar 't Dorp en Land van Arkel, de Waterpoort in 't Zuiden aan de Merwe, en de Kanfepoort, naar een Wolferfen Dyk, uitgaande. Men wil, dat deeze laatfte Poort haaren naam gekregen hebbe naar de Kanfelerye, op de Burgt van Arkel, naar welke men, door deeze Poort, ging. De Wallen, rondsom de Stad, leggen zeer vermaaklyk. Men heeft 'er verfchiet van fchoone Watergezigten.

De Naamsoorfprong van Gorinchem is onzeker. 't Gemeen voelen, dat de Stad haaren naam gekregen zou hebben van hare eerfte Inwoners, een gering flag van visfchers, om hun e Goore of Gorrige gehante, Potewyze, Gorrekens genaamd luidt wit te Patelegie. Het naar fchyn, gliften anderen, dat Gorinchem, zo veel zegt als Heir of Woning van Goris, en dat de Stad deezen naam naar hebben Heir of Joris, Graaf van Arkel, gekregen zou hebben. Zeeker is't alleen, dat een, onder de Heeren van Arkel, geenen van dehuen naam vindt opgetekt, indien wy ook ten gunnen mogen, heeft niffenden Gorinchem zynen naam van Der of Goor, dat eene moerafftige plaats betekende, en dan, Heir of Woning vanneer Gorinchem zo veel zyn zou als woning in of t n zeer moerafftigen grond. Ten minften zou de naam, dus uitgelegt, de gelegenheit der Stad vry wel uitdrukken.

Het verhaal van Isaak Tirion is nog veel langer, als deze oude beschrijving van de Stad Gorinchem uit 1744 aan onze lezers bevaldt dan zouden wij dat graag horen en het verhaal vervolgen.

1975

MONUMENTEN JAAR

VOOR

van der Sluys en van Dijk bv

IS HET MÉÉR DAN

25 JAAR

monumentenjaar

BV VAN DER SLUYS EN VAN DIJK
MEER DAN 25 JAAR RESTAUREREN
KERKWEG 51
HARDINXVELD-GIESSENDAM
TEL. 01846-2579